

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Hatib, *el-İhâta*, II, 17-18, 20-21, 187, 195, 294; III, 13, 105, 117, 498, 530, 533; IV, 54, 66, 324, 330, 471; a.mlf., *el-Lemhatû'l-bedriyye fi'd-devleti'n-Naşriyye*, Beyrut 1400/1980, s. 6-7, 106-108, 117, 120; İbnü'l-Ahmer, *A'lâmü'l-mağrib ve'l-Endelüs* (nşr. Muhammed Rıdvân ed-Dâye), Beyrut 1407/1987, s. 69-70; İbn Haldûn, *el-İber*, VII, 286-300; *el-Şulelû'l-meuşiyye fi zikri'l-aḥbârî'l-Merrākū-şiiyye* (nşr. Süheyl Zekkâr — Abdülkâdir Zimâme), Dârülbeyzâ 1399/1979, s. 179, 187; *Vez-zân ez-Zeyyâtî, Vaşfû lfrıkiyye*, I, 225-226, 239, 282, 350; İbnü'l-Kâdî, *Cezvetü'l-iktibâs*, Rabat 1973-74, II, 508-510; Ziriklî, *el-A'lâm*, VI, 323-324; Abbas b. İbrâhîm, *el-İ'lâm*, I, 344-346; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâmü'l-mağribi'l-'Arabî*, Rabat 1979, II, 97-102; İbrâhîm Harekât, *el-Mağrib 'abre't-târîḥ*, Dârülbeyzâ 1405/1984, II, 44-47; Ali Hâmid el-Mâcî, *el-Mağrib fi 'ahdi's-Sultân Ebî 'Inân el-Merînî*, Dârülbeyzâ 1986; R. Brunschvig, *Târḥu lfrıkiyye fi'l-'ahdi'l-Hafşî* (trc. Hammâdi es-Sâhilî), Beyrut 1988, I, 197, 200-201, 206-209, 211-212; G. Yver, "Hafşiler", *İA*, 5/1, s. 83; Alfred Bel, "Tlemsen", *a.e.*, 12/1, s. 395; G. Marçais, "Abd al-Wâdids", *El²* (İng.), I, 93; a.mlf., "Abû 'Inân Fâris", *a.e.*, I, 129-130; H. R. Idris, "Hafşids", *a.e.*, III, 68.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

EBÜ İSÂ el-İSFAHÂNÎ

(bk. İSFAHÂNÎ, Ebû İsâ).

EBÜ İSÂ el-VERRÂK

(bk. VERRÂK, Ebû İsâ).

EBÜ İSHAK el-ENSÂRÎ

(bk. SAFFÂR, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK el-FEZÂRÎ

(bk. FEZÂRÎ, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK el-HARBÎ

(bk. HARBÎ).

EBÜ İSHAK el-İLBİRÎ

(أبو إسحاق الإلبيري)

Ebû İshâk İbrâhîm b. Mes'ûd
b. Saîd et-Tücbî el-İlbîrî
(ö. 459/1067)

Endülüslü şair ve fakih.

İn sonlarında doğduğu söylenebilir. Aslen Gırnata'ya komşu İlbîre'den (Elvira) olup İbn Saîd el-Mağribî'ye göre "bâ" kaifiyeli meşhur kasidesi dikkate alınırsa Gırnata'ya 8 mil mesafedeki Hisnülükâb'dandır. Benî Tücbî kabilesine mensup olduğu için Tücbî nisbesiyle de tanınır.

Ebû İshak'ın yetiştiği ilim muhiti, hocaları, talebeleri hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Hocaları arasında İbn Ebû Zemenî'nin, talebeleri arasında da Abdülvahîd b. İsâ b. Hemedânî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Hişâm el-Kaysî, Ebû Hafs Ömer b. Halef'in dışında başka bir isim zikredilmemektedir. Fıkıhla ilgili herhangi bir eserine rastlanmamıştır. Sadece hocası İbn Ebû Zemenî'nin fıkha dair eserlerini rivayet ettiği, Zîrî Sultanı Bâdis b. Habbûs es-Sanhâcî zamanında Gırnata'da kadılık yapan Ali b. Muhammed b. Tevbe'nin kâtibi olarak görev yaptığı ve aynı zamanda ders verdiği bilinmektedir. Ebû İshak ayrıca hadislerle de ilgilenmiştir.

Ancak İlbîrî daha çok zühd konusunda yazdığı şiirlerle tanınmış olup divanı Escorial Library'de kayıtlıdır (nr. 404). Bu divan ilk olarak E. Garcia Gomez tarafından İspanyolca bir mukaddime ve bazı ta'liklerle birlikte, daha sonra da Muhammed Rıdvân ed-Dâye tarafından tahkik edilerek neşredilmiş, 113 beyitlik "Tâiyye" kasidesini de Abdullah Kenûn yayımlamıştır (bk. bibl.). İlbîrî'nin yahudilerle ilgili şiirleri üzerinde özellikle durmak gerekir. Zîrî Sultanı Bâdis b. Habbûs, yahudi veziri Samuel b. Nağrîle'nin ölümü üzerine oğlu Joseph'i (Yûsuf b. İsmâîl) vezir yapmış, Joseph de görevini kötüye kullanarak yahudileri bazı önemli mevkilere getirmiş ve onlara çeşitli menfaatler sağlamıştı. Bunun üzerine İlbîrî, bir yahudi vezirliğe getirdiği için sultana, buna rızâ gösterdiği için de halka sert tenkitler yöneltmiş, bu yüzden bir süre İlbîre'nin dışında Râbratülükâb'da ikamete mecbur edilmiştir. Fakat İlbîrî tavrını değiştirmeyerek bu konuda bir kaside söylemiştir. Genellikle bu kaside üzerine galeyana geldiği rivayet edilen halkın yahudiler aleyhinde bir kıyam başlattığı (30 Aralık 1066) ve çok sayıda yahudi ile adı geçen vezirin bu olaylarda öldürüldüğü kaydedilmektedir. Ancak İlbîrî'nin, Vezir Joseph'in siyasî niyet ve teşebbüslerinin yol açtığı bu olaylardaki rolü henüz tam aydınlanmış değildir. Söz konusu olaylardan bahseden Arap ve yahudi kaynakları Ebû İshak'tan ve şiirinden söz etmemektedir. Özellikle yahudi

kaynaklarının ondan bahsetmemesi dikkat çekicidir. Muhtemelen bu olaylarla Ebû İshak'ın söz konusu şiirini yazması aynı zamana rastladığı için ikisi arasında bir ilişki kurulmuştur.

Ebû İshak el-İlbîrî 459 yılının sonlarında (1067) vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû İshak el-İlbîrî, *Dîvân* (nşr. E. G. Gomez), Madrid 1944; *a.e.* (nşr. M. Rıdvân ed-Dâye), Beyrut 1396/1976; İhsan Abbas, *Târḥu'l-ede-bî'l-Endelüs*, Beyrut 1985, II, 135-139; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, s. 210; İbn Saîd el-Mağribî, *el-Muğrib*, s. 32-133; *el-İstibşâr fi 'acâ'i-bi'l-emşâr* (nşr. Sa'd Zağlûl Abdülhamîd), Dârülbeyzâ 1985, s. 418; İbnü'l-Ebbâr, *et-Tekmilâ* (nşr. A. Bel — İbn Ebû Şeneb), Cezayir 1920, I, 136-137; İbnü'l-Hatib, *el-İhâta*, I, 440; II, 155; III, 517; IV, 82, 317; Makkarî, *Nefḥu't-ṭib*, III, 491; IV, 86, 112, 113, 322; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 479-480; E. G. Gomez, *Un Alfaquí español Abû İshâq de Elvira*, Madrid 1944; a.mlf., "Abû İshâk al-İlbîrî", *El²* (Fr.), I, 134; B. Lewis, *Islam in History*, London 1973, s. 158-165; Seyyid Mustafa Gâzî, "Ebû İshâk el-İlbîrî şâ'irü'z-zühdi'l-Endelüsî fi'l-ḥarnî'l-hâmisi'l-hicrî", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb*, sy. 20, İskenderiye 1966, s. 75-99; Abdullah Kenûn, "Tâ'iyyetü Ebî İshâk el-İlbîrî fi'l-'ilm ve'z-zühd", *MMİADm*, II (1974), s. 21-33.

MUHAMMED SÜVEYSÎ

EBÜ İSHAK el-İSFERÂYNÎ

(bk. İSFERÂYNÎ, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK el-MERVEZÎ

(bk. MERVEZÎ, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK es-SÂBÎ

(bk. SÂBÎ, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK es-SAFFÂR

(bk. SAFFÂR, Ebû İshak).

EBÜ İSHAK es-SEBÎ

(أبو إسحاق السبيعي)

Ebû İshâk Amr b. Abdillâh
b. Zîyuhmid es-Sebî
(ö. 127/745)

Kûfeli hadis ve kıraat âlimi, tâbiî.

34 (654) yılında doğdu. 29 (649) veya 32 (652) yılında doğduğu da rivayet edilmektedir. Yemen'deki Hemdân kabilesine mensup Sebî (Sebû) b. Sa'b'ın soyundan geldiği için Sebî ve Hemdânî, Kûfe'ye yerleştiği için de Kûfî nisbeleriyle